

УДК 343.132:35.081.73

ОКРЕМИЙ ПОГЛЯД НА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Дзеньдзюра С. М.,

суддя Франківського районного суду м. Львова

Кадикало О. І.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри суспільних дисциплін

Львівського інституту банківської справи УБС НБУ

Анотація: У статті розглянуто джерела доказів у ракурсі аналізу КПК України (1960р.) та чинного КПК України. Зміни чи нововведення чинного КПК України усувають, конкретизують, уточнюють, доповнюють окремі питання кримінально-процесуального судочинства. Окрім того, ці зміни урівнюють права сторін кримінального провадження, утверджують принцип змагальності у кримінальному процесі.

Ключові слова: докази, кримінальне провадження, показання, підозрюваний, обвинувачений.

Аннотация: В статье рассмотрены источники доказательств в ракурсе анализа УПК Украины (1960г.) и действующего УПК Украины. Изменения или новшества действующего УПК Украины устраняют, конкретизируют, уточняют, дополняют отдельные вопросы уголовно-процессуального судопроизводства. Кроме того, эти изменения уравнивают права сторон уголовного производства, утверждают принцип состязательности в уголовном процессе.

Ключевые слова: доказательства, уголовное производство, показания, подозреваемый, обвиняемый.

Annotation: The article deals with the sources of evidence in perspective analysis of the CPC of Ukraine (1960) and the current Code of Ukraine. Changes or innovations eliminate the current Code of Ukraine, specify, clarify, supplement specific issues of criminal procedural justice. In addition, these changes equalises the right side of the criminal proceedings, affirm the principle of adversarial criminal proceedings.

Key words: evidence, criminal proceedings, testimony, suspects, defendants.

Філософія чинного КПК України спрямована на формування процесу, який би дозволив сучасному українському суспільству досягти двох цілей: сприяти ефективній роботі правоохоронних органів по захисту суспільства та особи від злочинності; максимально забезпечити захист прав людини і зокрема тих, що є сторонами кримінального провадження, у відповідності до вимог міжнародних стандартів.

У кримінально-процесуальній літературі немає єдності думок щодо визначення поняття «джерело доказів». Як справедливо зауважує М. А. Погорецький, «розбіжність думок у принципових питаннях доказового права призводить до неоднозначності закріплення окремих його категорій у законодавстві, до неоднакового їх розуміння правозастосовниками і як наслідок – до неефективності кримінальної юстиції та судово-слідчих помилок, що нерідко грубо порушують права людини у кримінальному судочинстві» [1].

аконодавець не подає визначення цього поняття ні у КПК України (1960 р.), ні у чинному КПК України. Разом з тим, відповідно до постанови Пленуму Верховного суду України № 11 від 27.12.1985 року (із наступними змінами) «Про додержання судами України процесуального законодавства, яке регламентує судовий розгляд кримінальних справ» перелік джерел доказів, зазначених у ч. 2 ст. 65 КПК України (1960 р.), є вичерпним [2]. Окрім того у ч. 2. ст. 84 чинного КПК України законодавчо закріплений термін «процесуальні джерела доказів», що є позитивним для практики кримінально-процесуального судочинства, оскільки усуне сплутування термінів «джерела доказів» і «види доказів», а це відповідно

зменшить кількість помилок при обґрунтуванні рішень судами. Вважаємо цілком логічним визначення процесуальних джерел доказів як «певної процесуальної форми, за допомогою якої відомості про факти залучаються до сфери кримінально-процесуального доказування» [3, с. 144].

Проблематика окремих аспектів доказів досліджена у працях М.А. Погорецького, М.С. Строговича, В.Д. Арсеньєва, Ю. Грошевого, М.І. Бажанова, В.Т. Нора, В.Т. Маляренка, М. Михеєнка, Є.Г. Коваленка, П.А. Лупинської, С. Стахівського, М.А. Чельцова та ін.

Згідно з КПК України (1960 р.) джерелами доказів є: показання свідка, показання потерпілого, показання підозрюваного, показання обвинуваченого, висновок експерта, речові докази, протоколи слідчих і судових дій, протоколи з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, інші документи. Дещо інакше перелік джерел доказів подано у чинному КПК України: процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Актуальними на сьогодні є характеристика джерел доказів та аналіз змін і доповнень, пов'язаних із визначенням і розумінням джерел доказів у зв'язку з прийняттям нового КПК України.

У чинному КПК України одним із джерел доказів названо показання. У ч. 1. ст. 95 законодавець подає визначення показання: *показання* – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення до цього кримінального провадження.

Як бачимо, у КПК України (1960 р.) показання свідка, показання потерпілого, показання підозрюваного, показання обвинуваченого названо як

окремі джерела доказів, а у чинному КПК України їх об'єднано однією назвою «показання».

У кримінально-процесуальній літературі, коли йде мова про показання, деякі вчені зауважують, що «внесення до переліку процесуальних джерел доказів показань підсудного, засудженого, цивільного позивача, цивільного відповідача та експерта дозволило б усунути прогалини в кримінально-процесуальному законодавстві України, позбавити слідчу і судову практику розбіжностей у його застосуванні та розумінні» [3, с. 149]. Як показує аналіз чинного КПК України, законодавець врахував частково ці зауваження правозастосовників, ввівши до переліку джерел доказів показання експерта. Вважаємо це нововведення позитивним, адже в процесі розгляду справи часто виникає потреба в показаннях експерта щодо доповнення чи роз'яснення висновку, а за чинним законодавством експерт допитується як свідок, а його показання є лише додатком до висновку, а не окремим джерелом доказу, тому на них не може посылатися суд в обґрунтуванні рішень [3, с. 149]. За чинним КПК України суд у своєму рішенні при потребі може посылатися на показання експерта як самостійне джерело доказів.

У чинному КПК України є також певні зміни стосовно свідків. Так, ст. 65 Кодексу визначає, що *свідком* є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження.

Законодавець у чинному КПК України врахував практику Європейського Суду з прав людини щодо дотримання прав обвинуваченого у кримінально-процесуальному судочинстві. Якщо за КПК України (1960 р.) виклик судом для допиту підозрюваного, потерпілого, обвинуваченого є обов'язковим, то необхідність виклику свідка суддя визначав в кожному конкретному випадку, а за чинним КПК України показання свідка при розгляді кримінальної справи у суді є обов'язковим, оскільки у ч. 4 ст. 95 чинного КПК України наголошено, що суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання, суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посылатися на них; окрім того у ст. 96 цього Кодексу сказано, що сторони кримінального провадження мають право ставити свідку запитання щодо обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка, а свідок зобов'язаний відповідати на ці запитання. Особливо перспективною у цьому напрямі, на нашу думку, є ч. 2 ст. 96, у якій зазначено, що для доведення недостовірності показань свідка сторона має право надати показання, документи, які підтверджують його репутацію, зокрема щодо його засудження за завідомо неправдиві показання, обман, шахрайство, або інші діяння, що підтверджують нечесність свідка. Загалом ці статті чинного КПК України, на нашу думку, зрівнюють права сторін кримінального провадження та закріплюють принцип змагальності сторін та свободу в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

У ст. 65 чинного КПК України збільшено перелік осіб, що не можуть бути допитані як свідки (за

винятком причин, які зазначені у ст. 65), зокрема, окрім захисників, адвокатів, священнослужителів, медичних працівників, нотаріусів, це ще й журналісти, професійні судді, засідателі, особи, які брали участь в укладенні угоди про примирення, особи, до яких застосовані заходи безпеки.

Дещо по-іншому подано визначення понять підозрюваного і обвинуваченого у чинному КПК України [4]. Так, у ст. 43 КПК України (1960 р.) зазначено, що обвинуваченим є особа, щодо якої в установленому цим Кодексом порядку винесена постановою про притягнення як обвинуваченого. Після призначення справи до суду обвинувачений називається підсудним. У чинному КПК України (ст. 42, ч. 2) вказано, що обвинувачений (підсудний) – це особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому ст. 291 цього Кодексу. На нашу думку, таке визначення є більш повним і точним, оскільки усуває сплутування понять обвинувачений і підсудний, отожнюючи їх. Окрім того, відкидає ряд питань, як, наприклад, чи є джерелом доказів показання підсудного, адже вони не вказані у переліку джерел чинного КПК, і чи може тоді на них посылатися суд у рішенні?

За КПК України (1960 р.) (ст. 43) підозрюваним є особа, що затримана по підозрінню у вчиненні злочину чи особа, до якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченого. За чинним КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому ст. 276-279, повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Це повідомлення повинне бути зроблено у письмовій формі згідно ст. 278 чинного КПК України.

Чинний КПК України дещо доповнив та конкретизував права обвинуваченого, підозрюваного. Зокрема у ч. 3 ст. 42 наголошено, що обвинувачений, підозрюваний мають право: бути чітко і своєчасно повідомленими про свої права, а також отримати їх роз'яснення; збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді, суду докази; брати участь у проведенні процесуальних дій; застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь; на відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися.

Потерпілий – фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або матеріальної шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано матеріальної шкоди. За чинним КПК України права потерпілого чітко прописані і роз'яснені. Показання потерпілого повинні ретельно перевірятися з урахуванням можливої необ'єктивності (добросовісна помилка, помста, бажання відшкодувати збитки якнайшвидше і сповна) [3, с. 169].

Загалом показання свідка, підозрюваного, потерпілого, обвинуваченого, експерта повинні опиратися на факти, а не на судження, чутки, здогадки.

Правозастосовники відзначають, що при оцінці достовірності показань свідка, підозрюваного, потерпілого, обвинуваченого (а тепер і експерта) потрібно враховувати вплив їхнього процесуального

становища [3, с. 155]. Процесуальне становище свідка, як і експерта, як правило, не відображається на його відношенні до справи та достовірності показань. Показання свідка і експерта завжди є лише джерелом доказів. Процесуальне становище потерпілого, обвинуваченого, підозрюваного вже передбачає певну зацікавленість у справі, тому достовірність їх показів потрібно перевіряти. Показання підозрюваного й обвинуваченого є не лише джерелом доказів, а й засобом їх захисту. Окрім того статус свідка, експерта, потерпілого, обвинуваченого, підозрюваного різняться їх правами стосовно дачі показань: у ч. 2. ст. 95 чинного КПК України зазначено, що підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право давати показання під час досудового розслідування та судового розгляду, а свідок та експерт, згідно з ч. 3.ст. 95 зобов'язані давати показання слідчому, прокурору, слідчому судді, суду в установленому цим Кодексом порядку.

Показання свідка, експерта, підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого різняться за їх предметом. Зазвичай, предмет свідчень – це відомості про дії інших осіб. Підозрюваний, обвинувачений і потерпілий дають показання про свої дії, і про дії інших осіб. До предмета показань свідка, експерта, підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, крім відомостей про факти, також відносяться пояснення цих фактів, доводи та припущення. Певна річ, що між доводами та припущеннями свідка, експерта, підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого наявні деякі відмінності. Так, доводи та припущення підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого зобов'язують суд і слідство перевіряти їх, інакше кажучи, вони виступають правовим підґрунтям для провадження процесуальних дій, фактично впливають на межі дослідження обставин кримінальної справи. Якщо слідство і суд відмовлять у перевірці доводів та припущень підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, вони повинні таку відмову мотивувати, бо інакше, вона може бути розцінена як неповнота слідства чи порушення прав учасників процесу. А припущення свідків, експерта слідчий може брати до уваги під час побудови версій.

Досить повно подає визначення чинний КПК України (ст. 101): *висновок експерта* – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Хто може вважатися експертом? Згідно зі ст. 75 КПК України (1960 р.) як експерт може бути викликана особа, що має необхідні знання для дачі висновку з досліджуваних питань. Виникає запитання, хто має оцінювати знання експерта? Як їх оцінити, чи достатньо лише диплома про відповідну вищу освіту? Як діяти суду, якщо, наприклад, сторона обвинуваченого вважає знання експерта недостатніми і ставить під сумнів результати проведеної ним експертизи? Всі ці питання на практиці вирішувались слідчим та судом, оскільки у законі не прописані. Тому позитивними вважаємо зміни щодо цього питання у чинному КПК України. Так, у ч. 1. ст. 69 вказано, що експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє

науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань. Окрім того, ст. 356 чинного КПК України передбачено допит експерта в суді, а його покази є джерелом доказів, зокрема з приводу наявності в експерта спеціальних знань (освіта, стаж роботи, науковий ступінь тощо), використаних методик та інших питань, що стосуються достовірності висновку. Так, на нашу думку, законодавець, врахувавши практику суду, усунув недоліки щодо зазначених питань.

Речові докази займають самостійне місце в системі інших процесуальних джерел доказів, а їхнє використання в кримінально-процесуальній діяльності зростає. Це пов'язане з постійним розвитком науки та техніки, що дозволяє дослідити властивості та значення різних об'єктів, а також криміналістики, яка розробляє на базі наукових досягнень різні прийоми і методи щодо збирання та дослідження речових доказів. Визначення поняття речові докази подано і у КПК України (1960 р.) (ст. 78) і у чинному КПК України (ст. 98), які за своєю суттю повторюють одне одного. У чинному КПК України завершальна частина визначення поняття речових доказів виглядає більш лаконічною і логічно викладеною, зокрема, в ч. 1 ст. 98 вказано, що речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, у тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом. У частині другій цієї статті підкреслено, що документи є речовими доказами, якщо вони містять ознаки, зазначені в частині першій цієї статті.

З тексту закону чітко простежується, що законодавець не прагне дати вичерпний перелік предметів, які можуть бути речовими доказами, а лише називає ознаки, за наявності хоча б однієї з яких предмет стає речовим доказом. Такий підхід видається дуже слушним, оскільки неможливо передбачити всі об'єкти матеріального світу, які можуть виступати як речові докази у конкретних кримінальних справах.

Для визнання предмета речовим доказом необхідно встановити його зв'язок зі злочином. Відсутність у кримінальній справі відомостей про походження предмета, який визнаний речовим доказом, розриває ланцюг причинно-наслідкового зв'язку, котрий дозволяє зробити висновок про належність певного предмета до розслідуваної події. А іноді породжує сумніви щодо зв'язку цього матеріального об'єкта і вчиненого суспільно небезпечного діяння. Для визнання об'єкта матеріального світу речовим доказом необхідне дотримання таких умов: складання протоколу виявлення і огляду речового об'єкта (протокол огляду

місця події, протокол обшуку тощо); наявність самого речового об'єкта; винесення постанови про приєднання предмета чи документа як речового доказу до кримінальної справи. Хочемо відмітити, що позитивним є те, що у чинному КПК України (ст. 100) досить детально, конкретно і з поясненням прописано зберігання речових доказів та вирішення питання про них.

Важливе значення у процесі доказування відіграє перевірка та оцінка інформації і самих процесуальних джерел, тобто речових доказів. Насамперед, з'ясується походження об'єкта матеріального світу, дотримання визначеного законом порядку його виявлення та оформлення. Чи він одержаний у результаті проведення слідчих дій чи поданий учасниками процесу? Як детально даний предмет чи документ описаний у відповідному процесуальному акті? Потрібно також встановити умови його зберігання, вирішити питання про те, чи є вказаний речовий доказ оригіналом, чи ні? Важливо також з'ясувати все, що могло вплинути на його збереження, зміну властивостей, фальсифікацію. Необхідно усвідомити, що, не дивлячись на свою специфіку, речові докази не мають ніяких переваг перед іншими процесуальними джерелами доказів, вони теж можуть носити необ'єктивну інформацію. Це означає, що в основу обвинувачення інформація, одержана від речових доказів, може бути покладена лише у сукупності з іншими доказами, наявними в кримінальній справі.

Згідно з чинним КПК України (ч. 1. ст. 99) *документом* є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження. У ч. 2. ст. 99 чинного Кодексу зазначено, що до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати: матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні); матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України; складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії; висновки ревізій та акти перевірок. Як бачимо, законодавець протоколи слідчих і судових дій, протоколи з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, які виділені у КПК України (1960р.) як окремі джерела доказів, об'єднує у документах як окремому джерелі доказів. Законодавцем зазначено, що доказами можуть бути також матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам ст. 99 Кодексу, про що не йшла мова у КПК України (1960р.). Хоча потрібно

вказати, що окремі процесуалісти пропонували ці матеріали включити до переліку джерел доказів і передбачити це в законодавчому порядку [5, с. 8].

Особливе значення при проведенні окремих слідчих дій закон відводить понятим (ст. 127 КПК України (1960 р.)). Проведення слідчої дії без їх участі чи відсутності їхнього підпису в протоколі веде до втрати протоколом доказового значення. Однак у чинному КПК України (ст. 223) спрощено процедуру залучення та обов'язкової участі понятих при проведенні процесуальних дій. Законодавець встановлює обов'язкову участь понятих при обшуку або огляді житла чи іншого володіння особи незалежно від застосування технічних засобів фіксування, в інших випадках надано альтернативу відповідно до цього Кодексу. Це, на нашу думку, полегшить процедуру складення процесуальних документів.

Додатками до протоколу за чинним КПК України є фотознімки, матеріали звукозапису, кінозйомки, плани, схеми тощо, які пояснюють його зміст. Наявність цих додатків дозволяє перевірити повноту і точність записів у протоколі шляхом зіставлення. Протоколи слідчих і судових дій виступають як джерела доказів при додержанні двох умов: якщо вони складені й оформлені в порядку, передбаченому чинним КПК України; якщо у них підтверджуються обставини і факти, що мають значення для вирішення справи. На думку процесуалістів, їх точне дотримання, як і оформлення додатків, є умовою допустимості використання відомостей, що містяться в самому протоколі та додатках до нього, хоча цього не зафіксовано у новому КПК України, що, на нашу думку, є упущенням законодавця.

Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій дозволив створити ще один вид документа – *електронний документ*. У більшості випадків, коли йдеться про електронні документи як джерела доказів, мається на увазі комп'ютерна інформація в цілому, яка має доказове значення у кримінальній справі. Електронні документи, як і звичайні, можуть з'являтися у кримінальній справі шляхом їх запитів, подання суб'єктами кримінального процесу чи вилучення в ході таких слідчих дій, як огляд, виїмка або ж обшук. Комп'ютерні носії інформації (дискети, диски, флешки), які фігурують у справі як документи, використовуються в процесі доказування за звичайною процедурою, передбаченою кримінально-процесуальним законом для документів.

До кримінальної справи документи як процесуальні джерела доказів залучаються різними шляхами. Вони можуть бути одержані в ході слідчих та інших процесуальних дій, витребувані органами розслідування чи суду або ж подані суб'єктами кримінального процесу. Закон не визначає порядку залучення документів до справи на відміну від речових доказів. Перевірка та оцінка документів здійснюється за тими самими правилами, які застосовуються до інших доказів та їхніх процесуальних джерел. Хоча, звичайно, є окремі особливості. Так, письмовий документ може бути визнаний допустимим, якщо відома особа, від якої він виходить. Зміст офіційного документа має

відповідати компетенції особи, яка його підписала тощо [3, с. 248].

Документи не мають жодних переваг перед іншими процесуальними джерелами доказів. Також один вид документа не має ніякої переваги над іншим видом документів. Відомості, що містяться в документах, оцінюються в сукупності з іншими доказами у справі і можуть бути покладені в основу обвинувачення також лише в сукупності з доказами, що містяться в інших процесуальних джерелах.

Отже, підсумовуючи, варто зазначити, що у новому чинному КПК України законодавець врахував основні зауваження та побажання вчених-процесуалістів та правозастосовників щодо процесуальних джерел доказів, зокрема уточнив, конкретизував, розширив, спростив, усунув неоднозначність у розумінні джерел доказів та їх елементів. На нашу думку, це лише сприятиме забезпеченню гарантування прав та свобод людини при вирішенні кримінальних справ, оскільки при обґрунтуванні рішень суд може спиратись лише на перераховані джерела доказів у чинному КПК

України, а правильне їх розуміння попереджатиме судово-слідчі помилки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Погорецький М. А. Докази у кримінальному процесі: проблемні питання // Часопис Національного університету «Острозька Академія». Серія «Право». – 2011. – №1(3). – С. 1-53.
2. Постанова пленуму Верховного суду України «Про додержання судами України процесуального законодавства, яке регламентує судовий розгляд кримінальних справ» від 27.12.1985 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-85>.
3. Грошевий Ю.М., Стахівський С.М. Докази і доказування у кримінальному процесі. Науково-практичний посібник (2-ге вид., стереотипне). – К.: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2006. – 272 с.
4. Бойко В. П. Правила про недопустимість погіршення становища обвинуваченого як процесуальної гарантії: монографія. – К.: Атіка, 2008. – 192 с.
5. Бацько І.М. Протоколи слідчих і судових дій як джерела доказів у кримінальному процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2003. – 18 с.

УДК 349.2(477)

ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ «ВЛАСНИК-ПРАЦІВНИК»: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Усеїнова Г. С.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач
кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: В статті зроблена спроба аналізу чинного трудового законодавства України в аспекті порушення прав працівника при звільненні за власним бажанням. Піддано критиці механізм реалізації нормативних конструкцій, що містяться в КЗпП. Наведено та розглянуто приклади порушення прав працівників. Запропоновано рекомендації до удосконалення.

Ключові слова: працівник, права працівника, проект Трудового кодексу, порушення, КЗпП.

Анотация: В статье осуществлена попытка анализа действующего трудового законодательства Украины в аспекте нарушения прав работника при увольнении по собственному желанию. Поддано критике механизм реализации нормативных конструкций, содержащихся в КЗоТ. Приведены и рассмотрены примеры нарушений прав работников. Предложены рекомендации по усовершенствованию.

Ключевые слова: работник, права работника, проект Трудового кодекса, нарушения, КЗоТ.

Annotation: The article analyze the Ukrainian labor legislation case of violation the rights of the employee in dismissals voluntarily. Criticized mechanism of the Labor Code of Ukraine. Consider examples breaches workers' rights. Provide recommendations for improvement.

Key words: employee, rights of the employee, the project the Labour Code, violations.

Теза про те, що трудове законодавство України застаріле не викликає заперечень ані в науковому, а ні в практичному середовищі юристів. Навпаки постійно підіймається питання про його удосконалення. Вже підготовлений та зареєстрований у ВРУ проект Трудового кодексу України від 22 квітня 2013 року. Однак, доки не прийняте нове законодавство, громадянам доводиться реалізовувати свої трудові права та приймати участь у трудових правовідносинах у відповідності із чинним

законодавством – Кодексом законів про працю України. А отже, незважаючи на наявність проектів новацій, все-таки необхідно проводити аналіз реалізації чинного законодавства. По-перше, для допомоги практиці, а, по-друге, для своєчасного виявлення та формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавства, які відповідають реаліям життя, а не носять виключно декларативний та бажаний на майбутнє характер.

До вивчення різних аспектів трудового законодавства України зверталось широке коло науковців. Зважаючи на час прийняття Кодексу